



Solunum Yolu Enfeksiyonu Geçiren Çocuklarda Annelerin Alternatif Tedavi Uygulamaları

Alternative Treatment Practices of Mothers Whose Children Had Respiratory Tract Infection

Diler Aydın¹, Esra Karaca Çiftçi², Selma Kahraman³, Nurdan Şahin¹

¹Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Balıkesir, Türkiye

²Zirve Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Gaziantep, Türkiye

³Harran Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Şanlıurfa, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu araştırma çocukluk döneminde solunum yolu enfeksiyonu geçiren çocukların annelerinin başvurdukları alternatif tedavi uygulamalarını belirlemek amacı ile yapılmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Tanımlayıcı olarak planlanan çalışmanın evrenini Bandırma ilçe merkezinde bulunan aile sağlığı merkezlerine solunum yolu enfeksiyonu şikayetleri ile başvuran çocukların anneleri; örneklemini ise aile sağlığı merkezlerine başvuran ve araştırmaya katılmayı kabul eden 220 çocuğun annesi oluşturmuştur. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından hazırlanmış anket formu kullanılarak anneler ile yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Veriler; SPSS 19.0 istatistik paket programı kullanılarak, sayı-yüzde dağılımları ve Ki-kare testi ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Araştırma kapsamına alınan annelerin %60,9'unun 21-30 yaş aralığında olduğu, çocukların %50,5'inin erkek, %49,5'inin ise kız olduğu belirlendi. Alternatif tedavi uygulamalarına başvuru sıklığı sorgulandığında %38,2'sinin bazen ve %29,1'inin ise çoğunlukla tercih ettiği belirlendi. En sık yapılan uygulamaların ateşi düşürmek için ılık duş uygulaması (%47,7), öksürüğü azaltmak için bal, zencefil, vb. vermek (%51,8), burun tıkanlığında tuzlu su ile yıkama (%32,3) olduğu belirlendi. Annelerin alternatif tedavi uygulama sıklıkları ile annelerin eğitim durumları ($p=0,597$) ve yaşları ($p=0,191$) arasında istatistiksel yönden bir anlamlılık gözlenmedi. Çalışmaya katılan annelerin %77,7'si çocuklarına uyguladıkları alternatif tedavi yöntemlerinin zararı olmadığını; %95,5'i ise bu uygulamaların yan etkilerinin olmadığını belirttiler.

Sonuç: Annelerin çocukları solunum yolu enfeksiyonu geçirdiğinde bazı alternatif tedavi yöntemlerine başvurdukları görülmüştür. Aileler alternatif tedavi yöntemlerinin uygun seçimi ve yanlış seçimler sonrasında oluşabilecek olumsuz etkiler konusunda bilgilendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Solunum yolu enfeksiyonu, alternatif tedavi, anneler, çocuk, hemşirelik

ABSTRACT

Aim: This study was carried out in order to determine the alternative treatment practices used by mothers of children who had respiratory tract infection during their childhood period.

Materials and Methods: The population of the study, planned as descriptive, was composed of mothers of children who applied to family health centres in Bandırma town centre for respiratory tract infection, and the sample of the study was composed of mothers of 220 children who applied to family health centres and accepted to participate in the study. The data were collected using the questionnaire form prepared by the researchers via face-to-face interviews and evaluated with SPSS 19.0 statistical package program using number-percentage distribution and chi-square test.

Results: It was found that 60.9% of the mothers were aged between 21 and 30, and 50.5% of the children were boys and 49.5% were girls. Also, 38.2% of the mothers sometimes used alternative treatment practices and 29.1% of them usually preferred to use these methods. It was also determined that the most commonly used practice was warm shower to bring the fever down (47.7%), feeding with honey (ginger etc) to minimize coughing (51.8%), cleaning nasal passages with saltwater (32.3%). There was no statistically meaningful difference between the mothers' frequency of using alternative treatment practices, their educational status ($p=0.597$) and ages ($p=0.191$). 77.7% of the participant mothers stated that these alternative methods were not harmful and 95.5% of them claimed that these methods did not have any adverse effects.

Conclusion: It has been seen that some mothers use alternative treatment methods when children have respiratory tract infection. Families should be informed about selecting the appropriate alternative treatment methods and possible adverse effects that may result from these false choices.

Keywords: Respiratory tract infections, alternative treatment, mothers, children, nursing

Yazışma Adresi/Address for Correspondence

Dr. Diler Aydın, Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Balıkesir, Türkiye
Tel.: +90 266 718 64 00 E-posta: dileraydin@gmail.com

Geliş tarihi/Received: 25.04.2015 Kabul tarihi/Accepted: 30.07.2015

Giriş

Tamamlayıcı ve alternatif tedaviler'in (TAT) kullanımı bugün dünyada olduğu gibi ülkemizde de giderek artış göstermektedir. Alternatif tıp, tıbbi tedavilerin yerine geçen, modern tıp ya da tedaviler tarafından kabul edilmeyen her türlü sağlık hizmeti; tamamlayıcı tıp ise tıbbi tedavi ile birlikte, ek olarak uygulanan tedavi ve bakım sistemi olarak tanımlanmaktadır (1).

TAT, standart tıbbi tedavilere destek olmak, bağımsızlık sistemlerini güçlendirmek, hastalık semptomları azaltmak, nükslerini önlemek ve tedavi için tercih edilmektedir. Bu amaçla çeşitli bitkisel karışımlar, vitaminler, biyoenerji, akupunktur, aromaterapi, meditasyon gibi yöntemlere sıklıkla başvurulmaktadır (2,3). Ebeveynler genellikle tıbbi tedavilerin yan etkisinden korktukları için alternatif ya da tamamlayıcı tedavilere yönelme eğilimindedirler. TAT yöntemlerinin doğal olduğundan dolayı zararsız olduğunu düşünmektedirler (1). Çocuklarda TAT'in kullanımına ilişkin bilgiler daha sınırlı olmakla birlikte çocuklarda %1,8-84 arasında değişen oranlarda kullanılmaktadır (1,4). Kronik hastalıkların yanı sıra sağlığın sürdürülmesi ve bazı akut semptomların giderilmesinde de alternatif tedavi yöntemleri kullanılmaktadır (5). Literatürde astım, KOAH, bronşit, alerjik rinit, öksürük gibi birçok solunum sistemi hastalığında TAT kullanımının yaygın olduğu belirtilmektedir (2).

Solunum yolu hastalıkları çocukluk dönemi içerisinde en sık görülen hastalıklar arasında yer almakta olup tüm dünyada enfeksiyon hastalıklarına bağlı mortalite ve morbiditenin en önemli nedenleri arasında yer alır. Çocukların yaklaşık 1/3'ü yaşamlarının ilk yılında alt solunum yolu enfeksiyonu geçirmektedirler. Gelişmekte olan ülkelerde solunum sistemi enfeksiyonları daha sık görülmekte ve daha ağır seyretmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine göre solunum yolu enfeksiyonları 5 yaş altı çocuk ölüm nedenlerinin %13'ünü oluşturur (6).

Ülkemizde solunum yolu enfeksiyonu geçiren çocuklarda semptomları iyileştirmede bitkisel tedavi, destekleyici vitamin gibi yöntemlerin yanında farklı geleneksel uygulamalara da başvurulmaktadır. Ailelerin çocuklarda sık görülen ateş, öksürük vb. semptomlarının görüldüğü solunum yolu hastalıklarının tedavisinde zarar verici alternatif tedavi yöntemlerine yönelmeleri, çocuğun sağlığını olumsuz etkileyebilmektedir (5). Bu yöntemlerinin yaygın olarak kullanılma nedenleri; TAT ürünlerine kolayca ulaşılması, birçoğunun invaziv girişimler olmaması, toplum inancında alternatif tıbbın daha etkili olduğu yönünde olması, sosyo-kültürel özellikler, davranışlar ve tutumlar ile karşılanamayan sağlık gereksinimleridir (7).

TAT'nin kullanımının yaygın olmasına rağmen, toplumun yöntem çeşitliliği ve bu uygulamaların zararlı yönleri ve yan etkileri konusundaki bilgisinin yeterli düzeyde olmadığı çalışmalarda vurgulanmaktadır (5,7,8). Çocukluk dönemlerinde ilaç kullanmak istemeyen aileler alternatif tıp uygulamalarını tercih ederek çocuklarının rahatsızlıklarını giderme yolunu seçmektedirler. Çocuklarında sağlık

sorunu olan ailelere genellikle de aile yakınları tarafından alternatif tedavi yöntemlerinin kullanılması önerilmektedir. Ailelerin alternatif tedavi uygulamalarına başvurmadan önce bu uygulamaların kanıta dayalı olup olmadığını öğrenme konusunda bilgilendirilmesi gerekmektedir (7).

Bu nedenlerle sağlık çalışanları içinde buldukları toplumun alternatif tedavi uygulamalarına yaklaşımını, uygulamaların olası risklerini, yararları ve kısıtlamaları gibi konularda bilgi sahibi olabilmeli; ayrıca hasta ile hasta yakınlarını bilinçlendirme ve konu ile ilgili tüm soruları yanıtlayabilme bilgi ve becerisine sahip olabilmelidir. Bu çalışma da çocukluk döneminde solunum yolu enfeksiyonu geçiren çocukların annelerinin başvurdukları alternatif tedavi uygulamalarını belirlemek amacı ile yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırma Mart-Haziran 2014 tarihleri arasında solunum yolu enfeksiyonu geçiren çocukların ailelerinin çocuklarında kullandığı alternatif tedavi yöntemleri, sıklıkları ve ailelerin bu konudaki bilgi ve tutumlarını belirlemek amacıyla kesitsel ve tanımlayıcı tipte planlanmıştır. Çalışmanın evrenini Bandırma ilçe merkezinde 5 aile sağlığı merkezine bağlı bölgelerde oturan çocuğu solunum yolu enfeksiyonu tanısı ile başvuran çocukların anneleri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise aile sağlığı merkezlerine çocuğunda solunum yolu enfeksiyonu şikayetleri ile başvuran, araştırmaya katılmayı kabul eden 220 anne oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanmasında araştırmacılar tarafından literatüre dayanılarak (9-11) hazırlanan anket formu kullanılmıştır.

Anket formu; annelerin tanıtıcı özelliklerini ve çocukları ateş, öksürük, burun tıkanıklığı, kulak ağrısı, boğaz ağrısı, hırıltılı solunum görüldüğünde annelerin uyguladığı alternatif uygulamaları değerlendiren toplam 26 sorudan oluşmaktadır. Araştırmanın verileri, anneler ile yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Her bir anketin doldurulması ortalama 10-15 dakika sürmüştür. Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizleri SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır. Elde edilen veriler, sayı-yüzde dağılımları, Ki-kare testi ile değerlendirilmiştir.

Araştırmanın yapılabilmesi için; Bandırma İlçe Sağlık Müdürlüğü'nden ve aile sağlığı merkezlerinden yazılı, araştırmaya katılan annelerden sözlü onamları alınmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden annelere uygulanan anket formunda araştırmanın amacına ve uygulama şekline yönelik açıklama yapılmıştır. Katılımcılara anket çalışmasında verdikleri bilgilerin gizli tutulacağı konusunda bilgilendirme yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmada, annelerin %60,9'unun 21-30 yaş aralığında olduğu, çocukların %50,5'inin erkek, %49,5'inin ise kız olduğu belirlenmiştir. Çocukların ortalama yaşı 3,80±3,03 idi. Araştırmaya katılan annelerin %40'ünün ilkökul mezunu olduğu, %75'inin ev hanımı olduğu, %87,8'inin çekirdek aile ve %80,9'unun ekonomik durumunun orta düzeyde olduğu belirlenmiştir (Tablo I).

Araştırmaya katılan annelerin tamamının çocuklarındaki solunum yolu enfeksiyonlarında alternatif tedavi yöntemlerini uyguladıkları belirlenmiştir. Alternatif tedavi uygulamalarına başvuru sıklığı sorgulandığında %38,2'sinin bazen ve %29,1'inin ise çoğunlukla tercih ettiği belirlenmiştir. Annelerin %48,6'sı bu uygulamaları ilaç tedavilerinden önce kullandıklarını, %58,6'sı ise kolay erişilebilir olması nedeni ile tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Çalışmada annelerin çocukları solunum yolu enfeksiyonu geçirdiğinde ilk uygulama olarak %50,9'unun hekimlere danıştığı belirlenmiştir (Tablo II). Çalışmada annelerin solunum yolu belirtilerinden %27,7'si ateş, %12,7'si öksürük, %12,3'ü boğaz ağrısı ve %12,7'si ise ateş, öksürük ve boğaz ağrısı belirtilerinin birlikte görüldüğü durumlarda daha çok alternatif yöntemlere başvurdukları belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan annelerin çocuklarında solunum yolu enfeksiyonu belirtilerinden olan ateş, öksürük, boğaz ağrısı, kulak ağrısı, burun tıkanıklığı ve hırıltılı solunum durumlarında başvurduğu çeşitli alternatif yöntemlerin olduğu belirlenmiştir. Annelerin ateşi düşürmek için %47,7'si nonfarmakolojik yöntemlerden ılık duş yöntemine başvurduğu, öksürüğü azaltmak için %51,8'inin bal zencefil, vb. verdiği, burun tıkanıklığında %32,3'ünün nonfarmakolojik yöntem olarak tuzlu su ile yıkadığı, kulak ağrısını gidermek için %55,9'unun

ilaç dışı uygulama yöntemlerine başvurmadığı, boğaz ağrısını gidermek için %60,1'inin bitki çayı içirdiği ve hırıltılı solunumu gidermek için %48,2'sinin bal verdiği belirlenmiştir (Tablo III).

Annelerin TAT uygulama sıklıkları ile eğitim durumları ($p=0,597$) ve yaşları ($p=0,191$) arasında istatistiksel yönden bir anlamlılık gözlenmemiştir.

Ailelerin uyguladığı geleneksel yöntemler ile ilgili bilgi edindiği kaynaklarının akrabalar (%46,8), aile üyeleri (%20,5), hekim (%9,1), arkadaşlar (%7,7), hemşireler (%7,3), televizyon-radyo (%5,9), internet (%1,8) ve eczane (%0,9) olduğu belirlenmiştir. Annelerin %61,4'ü yaptıkları uygulamalardan fayda gördüklerini belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan annelerin %77,7'si çocuklarına uyguladıkları TAT uygulamalarının zararı olmadığını; %95,5'i ise bu uygulamaların yan etkileri olmadığını belirttiler. Annelerin %91,4'ü TAT uygulamalarını tekrar uygulayabileceğini ve %82,7'si ise başkalarına da tavsiye edebileceklerini belirtmişlerdir.

Tartışma

Yapılan çalışmalarda TAT uygulamalarının ülkemizde ve tüm dünyada artış gösterdiği belirtilmektedir (1,9-12). Çalışmamıza katılan annelerin çocukları solunum yolu enfeksiyonu geçirdiğinde %100'ünün TAT yöntemlerine başvurduğu

Yaş	n	%
20 ve ↓	8	3,6
21-30	134	60,9
30-40	61	27,7
40 ve ↑	17	7,3
Eğitim		
Okur yazar değil	4	1,8
İlkokul	88	40,0
Ortaokul	37	16,8
Lise	53	24,1
Lisans	38	17,3
Annenin çalışma durumu		
Ev hanımı	165	75,0
İşçi	21	9,5
Memur	31	14,1
Esnaf	2	0,9
Emekli	1	0,5
Ekonomik durumu		
İyi	31	14,1
Orta	178	80,9
Kötü	11	5,0
Aile tipi		
Geniş aile	27	12,3
Çekirdek aile	193	87,8
	220	100

	n	%
Alternatif tedavi uygulama durumu		
Uyguluyor	220	100
Uygulamıyor	0	0
Alternatif tedavi uygulamalarını kullanma sıklığı		
Çoğunlukla	64	29,1
Bazen	84	38,2
Nadiren	72	32,7
Uygulama zamanı		
İlaç tedavisinden önce	107	48,6
İlaçlarla birlikte	74	33,6
İlaçlara cevap alınmadığında uyguluyorum	39	17,7
Alternatif tedavi kullanma nedeni		
Kolay erişilebilme	129	58,6
Ucuz olması	20	9,1
Tıbbi yöntemlerden fayda görülmemesi	6	2,7
Nedeni belirsiz	65	29,5
Solunum yolu enfeksiyonunda ilk uygulamalar		
Hekime danışma	112	50,9
Alternatif yöntemler	57	26,0
Evdeki ilaçları kullanma	49	22,3
Hiçbir şey	2	0,9
	220	100

Tablo III. Çocuklarda solunum yolu belirtilerinde uygulanan ilaç dışı uygulamalar		
Ateşi düşürmek için başvuru alan ilaç dışı uygulamalar	n	%
Ilık duş	105	47,7
Sirkeli su ile silme	51	23,2
Soğuk su ile silme	35	15,9
Sirkeli su, soğuk su ve ılık duş alma	22	10,1
Vücuda aspirin ve limonu karıştırarak sürme	5	2,3
Vücuda buz sürmek	2	0,9
Öksürüğü azaltmak için başvuru alan ilaç dışı uygulamalar		
Bal vermek (zencefil, vb.)	114	51,8
Buhar uygulamak	29	13,2
İlaç dışı uygulama kullanmıyor	35	15,9
Pekmez vermek	24	10,9
Karaturp ile bal karıştırıp vermek	10	4,5
Birden fazla uygulama yapmak	55	2,3
Karabiberli çay veya maydanoz suyu içirmek	3	1,4
Burun tıkanıklığını gidermek için başvuru alan ilaç dışı uygulamalar		
Tuzlu su ile yıkama	71	32,3
İlaç dışı uygulama kullanmıyor	65	29,6
Buğu yapma	49	22,3
Anne sütü damlatma	19	8,6
Zeytinyağı damlatma	16	7,3
Kulak ağrısını gidermek için başvuru alan ilaç dışı uygulamalar		
İlaç dışı uygulama kullanmıyor	123	55,9
Anne sütü sağma	37	16,8
Gliserinli/temiz su damlatma	19	8,6
Tereyağı veya zeytinyağı damlatma	19	8,6
Tuzlu su damlatma	15	6,8
Sigara dumanı üfleme	5	2,3
Kulağa ispirto akıtma	1	0,5
Soğan suyu damlatma	1	0,5
Boğaz ağrısını gidermek için başvuru alan ilaç dışı uygulamalar		
Bitki çayı içirme	132	60,1
Bal verme	56	25,5
Elma sirkeli su ile gargara yapma	19	8,6
Çörek otu yedirme	13	5,9
Hırıltılı solunumu gidermek için başvuru alan ilaç dışı uygulamalar		
Bal vermek	106	48,2
İlaç dışı uygulama kullanmıyor	93	42,3
Limonlu su vermek	20	9,1
Nane yağı sürmek	1	0,5
	220	100

belirlenmiş olup %38,2'sinin bazen TAT uygulamalarına başvurduğu ve özellikle %43,6'sinin ilaç tedavisinden önce bu uygulamalara başvurduğu belirlenmiştir. Topaloğlu ve ark.'nın (9) çalışmalarında ise annelerin %39'unun bazen TAT uygulamalarına başvurduğu ve özellikle %62,7'sinin ilaç tedavisinden önce uygulamalara başvurduğu belirlenmiştir. Yaman ve ark.'nın (13) çalışmalarında da annelerin %69,4'ünün TAT uygulamalarına başvurduğu belirlenmiştir. Literatürde solunum yolu hastalıklarında en çok tercih edilen TAT yöntemleri, nefes teknikleri, bitkisel tedavi, akupunktur ve destekleyici vitaminler olarak sıralanmaktadır (2,14). Çalışmamız da ise annelerin çocuklarına uyguladıkları alternatif tedavi yöntemleri solunum yolu enfeksiyonu semptomlarına göre değerlendirilmiştir.

Annelerin çocuklarının solunum yolu enfeksiyonu geçirdiğini belirlemedeki kriterleri arasında %27,7'si ateş, %12,7'si öksürük, %12,3'ü boğaz ağrısı ve %12,7'si ise ateş, öksürük ve boğaz ağrısı belirtilerinin birlikte olduğu belirlendi. Özellikle bu belirtiler durumunda alternatif yöntemlere başvurdukları belirlendi. Koşar ve ark.'nın (10) çalışmalarında anneler akut solunum yolu semptomlarının ateş (%53,7), öksürük (%53,7) ve boğaz ağrısı (%41,7) olduğunu belirtmişlerdir. Çalışma sonuçları Koşar ve ark.'nın (10) çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Aileler çocukları ateşlendiğinde hemen endişelenmekte ve gereksiz korku ile ateşi düşürmek için hatalı uygulamaların kullanılmasına neden olmaktadır. Normal vücut ısılarında bile ateş düşürücü ilaç kullanımı, birden fazla antipiretik kullanımı, vücudu buz, sirke, alkol vb. ürünler ile silme gibi kontrolsüz yapılan uygulamalar çocuk sağlığını olumsuz etkilemektedir (15). Yapılan çalışmalarda çocuklar ateşlendiğinde annelerin en çok başvurduğu uygulamalar arasında ilaç dışı uygulamalardan ılık duş uygulama, ateş düşürücü kullanma uygulamaları ilk sıralarda yer almaktadır (12,15,16). Araştırmamızda da diğer çalışmalar ile uyumlu olarak annelerin çocukları ateşlendiğinde en çok başvurduğu uygulamaların ılık duş aldırma (%47,7) ve sirkeli su ile vücudunu silme (%23,2) olduğu belirlenmiştir.

Çocuklarda öksürük ateşten sonra en sık görülen semptomdur ve aileler açısından sıkıntı yaratan bir bulgudur (5). Literatürde belirtildiği gibi öksürüğü geçirmek için çocuğu terletmek, göğse gazete kağıdı veya yağ koyma, sırtına sıcak havlu veya yün koymak, turp suyuna bal katıp içirme, çocuğa şerbet, kekik, keten tohumu, pekmez, nane, limon, zeytinyağı, karabiberli süt veya çay içirme gibi alternatif tıp yöntemleri uygulanmaktadır (5,9,10,12,17). Wu ve ark.'nın (14) çalışmalarında öksürük semptomlarını geçirmede bitkisel tedavilerinin önemi vurgulanmaktadır. Oduwale ve ark.'nın (18) çalışmalarında çocuklarda öksürük semptomlarını geçirmede bal kullanımının kanıtlanmış kesin bir kanıtı olmamakla birlikte hiçbir tedavi uygulamama seçeneğinden daha iyi olduğu belirtilmiştir. Çalışmamızda öksürüğü azaltmak için %51,8'inin bal (zencefil, vb.) verdiği, %13,2'sinin buhar uyguladığı ve %15,9'unun ise TAT yöntemlerini kullanmadığı belirlenmiştir. Çalışma sonuçlarımız Topaloğlu ve ark.'nın, (9) Büyük ve ark.'nın (5) çalışma sonuçları ile öksürük durumunda uygulanan alternatif yöntemler açısından benzerlik göstermektedir.

Çocuklarda solunum yolu hastalıklarının belirtilerinden olan burun tıkanıklığı, kulak ağrısı, boğaz ağrısı ve hırıltılı solunum durumlarında da aileler alternatif yöntemlere başvurmakta ve zararlı yöntemler kullanıldığında çeşitli sağlık sorunları gözlemlenebilmektedir. Bülbül ve ark.'nın (7) çalışmalarında çocuklarda boğaz ağrısı gözlemlendiğinde annelerin %7,2'sinin tülbent sardığı ve %9,2'sinin şifalı otlar içirdiği belirtilmiştir. Ozyazicioglu ve ark.'nın (8) çalışmalarında çocuklarda kulak ağrısı gözlemlendiğinde annelerin %41,1'inin bebek aspirini ya da kulak damlası kullandığını, %35,4'ünün böcek uyguladığı, %9,9'unun nazar boncuğu, %4,8'inin kulağa sigara dumanı üflediği, %4,5'inin kulak içine şeker, tuz ve sarımsak suyu döktüğü ve %4,3'ünün ise pişmiş soğan sarılmış bir bez parçasının konulduğu gibi zararlı uygulamaları kullandıklarını belirtilmiştir. Yaman ve ark.'nın (13) çalışmalarında da annelerin %21,1'inin burun tıkanıklığını gidermek için buruna şeker ile karıştırılmış tereyağı sürdüğü belirlenmiştir. Yine literatürde çocuklarda solunum yolu enfeksiyonu semptomlarından burun tıkanıklığı durumunda nonfarmakolojik yöntemlerden bir olan nazal irrigasyon yapmanın etkisi bildirilmektedir (19). Tuzlu su ile nazal yıkama genellikle kronik ve alerjik sinüzitte yardımcı tedavi olarak önerilmektedir. Çalışma sonuçlarımız literatürdeki çalışma sonuçlarına göre değerlendirildiğinde annelerin burun tıkanıklığı, kulak ağrısı, boğaz ağrısı ve hırıltılı solunum durumlarında çeşitli alternatif yöntemlere başvurduğu ve bu uygulamaların yaşamı tehlikeye sokacak uygulamalar olmadığı görülmektedir.

Literatürde ailelerin alternatif tedavi uygulamaları kullanma durumlarını etkileyen, gelir durumu (10,20), eğitim düzeyi, meslek grubu gibi etmenlerin olduğu belirtilmektedir (7,9,21). Çalışmamızda annelerin eğitim seviyeleri düştükçe alternatif tedavi uygulamalarından faydalanma oranı artsa da aralarında istatistiksel yönden bir anlamlılık gözlenmemiştir ($p<0,05$). Topaloğlu ve ark.'nın çalışmalarında ise ailelerin eğitimi ile çocuklarına ilaç dışı uygulamada bulunma sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptadıkları ve eğitim seviyesi arttıkça ilaç dışı uygulamalara başvurma sıklığının azaldığı belirtilmiştir (9). Bozkaya ve ark.'nın (21) çalışmasında alternatif tıp yöntemi seçimi ile ebeveynlerin eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bülbül ve ark. (7) ise çalışmalarında çalışmayan ve lise mezunu ebeveynler arasında alternatif tedavi kullanımının sık olduğu bulunmuştur. Çalışma sonuçlarımız Bozkaya ve ark.'nın (21) çalışma sonuçları ile eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmaması yönünden benzerlik göstermektedir.

Çalışmada annelerin alternatif tedavi uygulamalarından faydalanma durumları ile yaş ve meslek durumları arasında istatistiksel yönden bir anlamlılık gözlenmemiştir ($p<0,05$). Topaloğlu ve ark.'nın (9) çalışmalarında meslek grubu ile ilaç dışı uygulama sıklığı arasında istatistiksel olarak bir anlamlılık görülmemiştir. Çalışma sonuçlarımız Topaloğlu ve ark.'nın (9) çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

TAT uygulamaları yan etkileri nedeniyle hem doğrudan zararlı olabilmekte, hem de etkisiz olmaları veya tıbbi tedavileri geciktirebilecekleri nedeniyle dolaylı yoldan zarar

verebilmektedir (12). TAT uygulamaları özellikle karaciğer ve böbrek fonksiyonları iyi gelişmemiş olan çocuklarda zararlı yan etkilere neden olabilmektedir. Çalışmamızda annelerin %77,7'si çocuklarına uyguladıkları TAT uygulamalarının zararı olmadığını; %95,5'i ise bu uygulamaların yan etkileri olmadığını belirtmişlerdir. Annelerin %91,4'ü TAT uygulamalarını tekrar uygulayabileceğini ve %82,7'si ise başkalarına da tavsiye edebileceklerini belirtmişlerdir. Çalışmadaki bu yüksek oranlar ailelerin TAT uygulamalarının olası yan etkileri ve kontrollü kullanımı konusunda bilgilendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Araştırmada annelerin tümünün çocukları solunum yolu enfeksiyonu geçirdiğinde doktora başvurmadan önce bazı TAT yöntemlerine başvurdukları görülmüştür. Bu sonuçlara göre, sağlık çalışanlarının, ebeveynlere/annelere çocukları solunum yolu enfeksiyonu geçirdiğinde hangi durumlarda sağlık kuruluşuna başvurmaları gerektiği ve çocuğun evdeki bakımı, başvurulacak ilk uygulamalar vb. konularda eğitim vermeleri önemlidir. Kitle iletişim araçlarıyla topluma verilecek alternatif tedavi yöntemleri ile ilgili sağlık eğitimi programları, annelerin hatalı uygulamalarının önlenmesine katkıda bulunabilir.

Yazarlık Katkıları

Etik Kurul Onayı: Çalışma için Bandırma Toplum Sağlığı Merkezi'nden ve araştırmaya katılmayı kabul eden tüm annelerden izin alınmıştır, Hasta Onayı: Çalışmamıza gönüllü olarak katılmayı kabul eden tüm annelerden bilgilendirilmiş onam formu alınmıştır, Konsept: Diler Aydın, Esra Karaca Çiftçi, Selma Kahraman, Nurdan Şahin, Dizayn: Diler Aydın, Esra Karaca Çiftçi, Selma Kahraman, Nurdan Şahin, Veri Toplama veya İşleme: Diler Aydın, Nurdan Şahin, Analiz veya Yorumlama: Diler Aydın, Esra Karaca Çiftçi, Selma Kahraman, Literatür Arama: Diler Aydın, Yazan: Diler Aydın, Hakem Değerlendirmesi: Editörler kurulu dışında olan kişiler tarafından değerlendirilmiştir, Çıkar Çatışması: Yazarlar bu makale için herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir, Finansal Destek: Çalışmamızda hiçbir kurum ya da kişiden finansal destek alınmamıştır.

Kaynaklar

1. Muslu GK, Öztürk C. Tamamlayıcı ve alternatif tedaviler ve çocuklarda kullanımı. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2008; 51: 62-7.
2. IşıkM, Çadırcı E. Solunum yolu enfeksiyonlarında tamamlayıcı ve alternatif tedaviler. Türkiye Klinikleri J Fam Med-Special Topics 2011; 2: 69-74.
3. Fesharakinia A, Abedini M. Prevalence of using complementary and alternative medicine in children and its related factors in East Iran. Iran J Pediatr 2014; 24: 111-4.
4. Topal Y, Topal H, Mısıroğlu E, Azık FM, Kocabaş CN. Talasemili hastalarda alternatif tıp uygulamaları. Türkiye Çocuk Hast Derg 2014; 1: 25-8.
5. Büyük ET, Güdek E, Kalaycı N. Annelerin öksürüğü olan çocuğa yaklaşımları. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2014; 3: 1019-31.
6. The World Health Organization (WHO) and the Child Health Epidemiology Reference Group (CHERG) provisionalestimates 2014 (<http://www.who.int/healthinfo/>)

- statistics/ChildCOD_method.pdf). <http://data.unicef.org/child-mortality/under-five#sthash.EZEnpRZX.dpuf>
7. Bülbül SH, Turgut M, Köylüoğlu S. Çocuklarda tıp dışı alternatif uygulamalar konusunda ailelerin görüşleri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2009; 52: 195-202.
 8. Ozyazicioglu N, Polat S, Bicakci H. Mothers' use of traditional approaches in the treatment of selected child health problems. *Pak J Med Sci* 2010; 26: 126-31.
 9. Topaloğlu N, Yıldırım Ş, Tekin M, Uludağ A, Özgen K. Türkiye'nin batısında solunum yolu enfeksiyonu geçiren çocuklarda alternatif tedavi uygulamaları. *Güncel Pediatri* 2013; 11: 23-6.
 10. Koşar Y, Sunay D, Cebeci S. Annelerin akut solunum yolu enfeksiyonları ile ilgili bilgi, tutumları ve davranışları. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2010; 53: 283-90.
 11. Abu-Baker NN, Gharaibeh HF, Al-Zoubi HM, Savage C, Gharaibeh MK. Mothers' knowledge and practices of managing minor illnesses of children under five years. *Journal of Research in Nursing* 2012; 18: 651-66.
 12. Tuncel T, Şen V, Kelekçi S, ve ark. Kronik hastalığı olmayan çocuklarda tamamlayıcı ve alternatif tıp kullanımı. *Türk Ped Ars* 2014; 49: 148-53.
 13. Yaman S, Alp H, Altınkaynak S, Taşdemir H, Tuncel Ş. Akut solunum yolu enfeksiyonlarında geleneksel uygulamalar. *Atatürk Üniversitesi Tıp Bülteni* 1994; 61: 197-203.
 14. Wu T, Yang X, Zeng X, Poole P. Traditional chinese medicine in the treatment of acute respiratory tract infections. *Respir Med* 2008; 102: 1093-8.
 15. Özkan H, Öztürk S. Doğu Anadolu bölgesinde bir kent merkezinde iki aile sağlığı merkezine başvuran annelerin çocukları ateşlendiğinde yaptığı uygulamalar. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi* 2013; 3: 121-6.
 16. Canlı B. Tekirdağ devlet hastanesi çocuk kliniğine pnömoni tanısı ile yatırılan çocuklara hastaneye yatırılmadan önce evde yapılan girişimler ve annelerin içinde bulunduğu zorlanma düzeyi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Edirne, 2009.
 17. Carr RR, Nahata MC. Complementary and alternative medicine for upper-respiratory-tract infection in children. *Am J Health-Syst Pharm* 2006; 63: 33-9.
 18. Oduwole O, Meremikwu MM, Oyo-Ita A, Udoh EE. Honey for acute cough in children. *Cochrane Database Syst Rev* 2014; 12: CD007094.
 19. Fashner J, Ericson K, Werner S. Treatment of the common cold in children and adults. *Am Fam Physician* 2012; 86: 153-9.
 20. Taşar MA, Potur ED, Kara N, Bostancı İ, Dallar Y. Düşük gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarına tamamlayıcı veya alternatif tıp uygulamaları: Ankara hastanesi verileri. *Türkiye Çocuk Hast. Dergisi* 2011; 5: 81-8.
 21. Bozkaya ÖG, Akgün İ, Birgi E, Çinkoğlu A, Gög K, Karadeniz D. Anne babaların çocuklarında uyguladıkları alternatif tıp yöntemleri. *DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi* 2008; 22: 129-35.